BERNARDINI TELESII CONSENTINI

De Colorum Generatione Opuſculum.

Cum Superiorum facultate.

NEAPOLI,

Apud Ioſephum Cacchium.

Anno M D LXX.

BERNARDINI CONSENTINI DE COLORVM GENERATIONE OPVSCVLVM.

Lucem, uel calorem summum, & in tenuitate existentem, uel eius speciem esse.
Cap. I.

LVCEM à calore summo in tenuitate constitui, & vel calorem summum in tenui, in proprio nimirùm existentem subiecto, uel eius omninò speciem esse illã, & in Commentarijs de Natura satis est, ut opinor, declaratum, & per se patere uidetur: siquidem neque à calore ullo in nondum tenui facta re, neque in ulla tenuitate à languente calore fieri uisa est vnquàm; at statim in re quauis, simul ac summus eam corripuit, penitusq́ue exuperauit, & tenuẽ fecit calor: at neque tamen ueluti quò robustior est calor, sic itidem quò tenuiori indatur rei, eò splendidior fit lux. Quin ingẽs, robustaq́ue in tenuitate summa fieri non potest; siquidem nec robustus calor, cuius manifestè opus est lux. Neque igitur uel Terris, uel Cœlo proximus aer, neque ipsi cœlestes orbes ab eodem soli, at minùs in seipsum collecto, constituti calore, lucidi apparent; exilis scilicet, & per tenuitatem diffusus calor, nec proprias uires, nec seipsum, aut propriã valenter manifestat speciem. At uel nõ summa opus habens tenuitate lux in crassitie omninò fieri non potest: neque igitur uel per uapores modicè in seipsos spissatos, neque in paulò crassiore fumo, quiuis ei inexistat calor, lux elucet ulla; at in tenuiori eo facto statim emicat: ut, quod dictum est, calor summus, robustusq́ue, & certa in tenuitate existens, uel eius certè species uideri omninò debeat lux.

Lucem robur à caloris robore, puritatem à tenuitate habere, & albam sui natura esse; à crassitie autem impurari, & alijs intingi coloribus.
Cap. 2.

Voniam lux ut fiat, ſummo caloris robore, ueraq́; opus eſt tenuitate; quæ uel ab imminuto calore, uel in non pura fit tenuitate, non integra ea, uigéſque fieri, vel non pura, ſynceraque uideri debet; ſed uel imminuta, & languens, uel impura, fœdataque; & imminuta quidem quæ à languente calore, impura verò quæ in quauis fit craſsitie. Neque enim dubitare licet integra ea, robuſtaque eſſe entia, quibus agens natura integra ineſt, uigenſque; & pura, quæ à natura conſtituta ſunt; materiam penitùs exuperante. Et manifeſtè quæ lux in ſeipſam ſpiſſata eſt magis, cui ſcilicet copioſior ineſt calor, ea uiget magis, & uiſum ueluti ferit; quæ contra tenuior eſt, quæ ſcilicet ab exili facta eſt calore, languet ea, & uiſum ne mouet quidem. Manifeſtè itidem iuxta diuerſam tenuitatem diuerſæ fiunt flammæ, Albæ, Puniceæ, Flauæ, Virides, Cæruleæ, Purpureæque. Et Sol ipſe, eiuſque lux uapores, nubeſque, & aquas pertranſiens, & ſerratile uitrum, omnibus intingi uidetur coloribus. Abſit uerò ut lucis omnes ꝓprij uideri poſsint, uel alius omninò ullus, niſi albus; qui nimirũ in Sole ſpectatur nihil ab interpoſitis uaporibus fœdato, impuratoque. Et in flammis in materia accenſis benè à calore exuperata; reliqui non lucis magis proprij, quàm tenebrarum uideri debent. Lux igitur, quod dictum eſt, à robuſto quidem calore integra, pura uerò in uera fit tenuitate; & alba ſui natura, craſsitiei indita, uel craſsitiem permeans, fœdatur, & ad nigrum, obſcurumque agitur.

Colores lucem eſſe imminutam, fœdatamq́;, & lucis omninò, tenebrarumq́; eſſe medios.

Cap. 3.

Anguere porrò, & inuiſilis fieri lux uiſa, quæ à languẽte calore; & impurari, fœdarique, quæ in craſsitie fit: quæ utrumque patitur, quæ ſcilicet & ab imminuto calore, & craſsis fit in rebus, ea nec uiſilis ampliùs, nec pura, ſed inuiſilis omninò, impuraque, & pro alba, punicea, flaua, uiridis, cærulea, purpureaque; calor nimirùm pro luce fieri uidetur. At & inde colores à luce tenebris immiſta conſtitui, & lucis omninò, tenebrarumque medios eſſe patere poteſt, quòd non uiſilis quidem per ſe color, at lucem intingere, colorareque, & in luce omninò uideri eſt aptus: quæ enim

immutant,

immutant, còrrùmpuntque, & in propriam agũt naturã, contraria, vel è contrarijs conſtituta, & quæ idẽ operantur, ſimilia omninò videri debent. Nec verò quæ à vaporibus, & fumo, aquiſve, & vitro patitur lux, non à tenebris pati ea videatur, ꝙ tenebræ nullæ ijs ineſſe apparent; ſiquidem quę per ſe inuiſilia ſunt, quę ſcilicet, quod lucis proprium eſt, nõ habent, tenebricoſa omninò videri debẽt: & quæ non verè tenuia facta ſunt, ſed craſſitiei proprij tenebrarũ ſubiecti participia ſunt, tenebrarũ omninò omnia participia videri debẽt. Colorum itaque albus ĩminuta lux, reliqui verò fœdata inſuper videri debent.

Qui colores albo proximiores, & qui remotiores, nec eorum tamen differentias omnes inquirendas eſſe. Cap. 4.

VONIAM lux ſui natura alba eſt, & ad nigrum, obſcurumq́; ibi agi videtur, vbi craſſitiei, atque opacitati immiſcetur; colores, in quos minùs ab opaco paſſa, ij omninò albo proximiores; remotiores verò videri debẽt, in quos craſſitiei magis immiſta agi apparet: puniceus igitur albo proximus, tũ flauus; per tenuisſimos .n. vapores, & qui in aquas craſſeſcere nequeãt, puniceus ſpectatur Sol, per crasſiores verò flauus. Puniceus itaq; Sol, & Luna ventos denũtiat vſquequaq;, in quos, vapores diffundi uiſi ſunt longè tenuisſimi. At flauus, croceuſq́;, atq; aureus vel Ptolomæi teſtimonio pluuias perſæpè; per crasſiores nimirùm vapores, & qui in aquas haud ægrè craſſeſcant, conſpectus. Flaua itidem ſecunda Iridis circumferentia, quæ puniceæ interdũ, viridiſq́; eſt media; & flãmæ per tenuisſimũ fumũ puniceæ, flauæ verò per crasſiorẽ ſpectantur. Multo certè puniceæ quæ ſunt, q̃ flauæ viuæ magis, magiſq́; viſum ferientes; luce nimirùm in illis minùs paſſa. Et in ſerratili uitro manifeſtè puniceus in flauum, at ſubrufum, croceumq́; deſinere videtur, tum opaco asſiduè commiſtus magis à puniceo, ſubrufoq́;, & croceo recedere magis, magiſque flauus fieri, & ad uiridem uergere magis, & uiridis fieri tandem: veluti igitur crasſior factus flauus, croceuſq́; uiridis uidetur. Et ſi Solem intuens, paulatim oculos contrahas; aduenienti nimirùm luci ita aditum occludas, ut non integra amplius, puraque, ſed ab interpoſitis rebus paſſa quid, immutataque ſubeat: pro albo, puniceum primum, minimè ſcilicet impurata eius luce, mox flauum, purpureum poſtremò intueare; asſiduè ſcilicet eius luce magis fœdata, atque ad nigrius, obſcuriuſque acta.

Nec

Nec uerò flauus, quàm puniceus est, albo proximior uideatur, quòd sensui ita uideatur, & quòd ex albioribus omninò rebus, & ex albo, puniceoque confici interdum videtur: neque enim flauus est is, sed albus omninò exile quid immutatus, & albidus dici possit. Et manifestè permagnum inter hunc, & verè flauum, croceumque spatium interest, & albo omninò ille proximus, hic verò viridi contiguus apparet, & qui si paululum quid obscuretur, viridis omninò fiat. Et puniceum, vt dictum est, à flauo excipi, & à viridi flauum, à calore nimirùm hos fieri minùs vincente, minusque atte nuante, & lucem omninò vtrumque esse, magis ab opaco passam, impuratáque, inde etiam perspicuum fieri videtur, quòd sanguis, qui non bellè concoquitur, pro puniceo, rubroque, flauus fit, croceusque: & puniceus carnis color in flauum inuertitur, croceumq́; & si minùs etiam concoquatur, pro flauo viridis etiam fiet, & flauus, croceusque carnis color, in viridiem transibit. Viridem cæruleus excipit, cæruleum purpureus, vt in ferratili itidem vitro intueri licet, & omninò cæruleus paulò obscurior factus in purpureum transire apparet. Nec verò colorum reliquorum omnium differētiæ inquirendæ videri debent; quæ nimirùm innumeræ, longeque obscurissimæ videri possunt. Siquidem, vt in Commentarijs de Rerum Natura expositum est, nec tenuitas in crasitiem, nec lux in tenebras, quarum medij apparēt colores, veluti gradibus, saltibusve, sed paulatim, & veluti fluxu agi videntur. Tum non vna modò lux vni inditur tenuitati, sed cuiuis quæcunque, veluti & calor. Nec verò vel ab opacitate eadem, diuersis prædita viribus lux, vel ijsdem etiam, at copiosior indita; nec lux eadem omninò à diuersa opacitate, modo eodem intingi videri potest. Vel singulæ igitur colorum differentiæ in innumeras diuidi posse videntur, & colores, qui nihil specie inter se, nitore certè splendoreque plurimùm differūt. Vel æquè vigens scilicet lux, eidemque immista opacitati; at paulò indita copiosior, vel nihil copia differens, at robore, vel & copia, & robore eadem omninò lux, at magis opacæ indita rei, proximo quidem, at non eodem omninò coloratur colore. Siquidem, vt in Iride ampliùs declaratum est, quæ robustior est lux, minùs ea ab opaco exuperatur, minusque impuratur: innumeris prætereà modis colores inter se commisceri possunt; vt quod dictum est, verè innumeræ eorum differentiæ, & quarum ortus pacto nullo, nullaq́; explicari posit ratione.

Albedinem

Albedinem tenuitatis propriam, & caloris omninò esse opus; Nigredinem contrà crasitiei propriam, & frigoris opus.

Cap. 5.

NEC verò non qualis uisa est, tenuitatis propria, & caloris omnino opus albedo videatur, quod crassioribus, frigidisque inesse apparet rebus, niui, glaciei, grandini, cristalloque & marmori num, vt in Commentarijs de Rerum Natura expositum est, & ea omnia, & quæcunque alba apparent, crassaque è tenuib. omninò omnia, & si quidem à frigore compactis, minimè in crasitiem actis, at veluti ligatis modò, gelatisque constituta videri debent; nō magnum scilicet nec aeri, nec supremis Terræ partibus inexistens frigus tenuitatem in veram agere crasitiem minimè potest: sed, vt dictum est, veluti ligat eam modò, coercetque, & compingit. Neque igitur eorum, quæ gelat, vel molem imminuit vel transpicuitatem adimit; at vtrunque agat, si tenuitatem in crasitiem spisset. Ea modò è tenuibus compacta nigra fieri videntur, quæ à calore concrescunt, nec tamen omnia; sed ea tantùm è quibus tenuitatem omnem eduxit, & quæ verè crassa fecit calor: nam è quibus non omnem emunxit tenuitatem, alba ea remanēt; quod animalium ossa, dentesque, & vngues declarant. Prætereà & sal è marina aqua concretum, & ouorum alba ab igne durata, ea nimirùm omnia, in quæ succi concreuere non valdè dissimilares, & viscosi, tenacesque, quorum scilicet exigua pars seorsum ab alijs in summam agi posit tenuitatem, & qui vel huiusmodi factæ egressum elabenti ægrè præbeant, eaque elapsa cōfringantur durescātque. Age verò, vt res vniuersa magis etiam in aperto ponatur, in ijs, quæ in nostro corpore, nostroque à calore fiunt, num albedo tenuitatis propria sit; & num colores, quo nobis expositum est modo, fiant, intueamur. Neque enim succorum colores, ut Antiquioribus visum est, propterea tales singuli, quòd viscerū, in quibus fiunt, talis est color; quin viscera potiùs ijs singula coloribus donata videri debent, quòd ex ijs confecta sunt succis, vt quæ in vteris maternis constituuntur, declarant. Propterea igitur succi singuli tales, quòd à calore tanto facti, tātaque donati sunt tenuitate; veluti qui ab igne conficiuntur, qui ijsdem in albis, & vel ex ijsdem rebus, at à diuerso confecti calore, colore donantur diuerso. Longè diuersissimi cibi in ventriculo concocti, attenuatique in tenuem, albamq́;

aguntur

aguntur rem:at uel tenuiores eius partes ampliùs in iecinore con-
coctæ,rubeſcunt; perlanguens nimirùm uentriculi calor cibos ne-
que in ualdè diuerſa,neque in ualdè tenuia inuertit. Aequè igitur,
lenteque uniuerſos attenuans, nec quam eorum partem ampliùs
attenuauit, ſtrenuè eam educens,in tenuem omnes, nec in ualdè
disſimilarem agit rem. At non uehementior iecinoris calor,ſed in
longè diuerſa,tenuiora,quæ inerant,non in uapores modò, ſed in
aquam,aut aquæ ſimilem,albam omninò,liquidamque rem; pau-
lò crasſiora in ſanguinem tenuem, puniceumque & nitidum, qui
nimius nõ eſt: qui nimirùm nullas,aut perexiguas eius partes plus
alijs attenuat,atque in uapores agit.Id enim ubi fit,crasſior, nigri-
orque fit ſanguis.Alia etiam in flauam bilem,in quibus ſcilicet am
pliùs concoctis, maioreque donatis calore plures in uapores actæ
ſunt partes,& in atrã etiam alia, è quibus nimirùm tenuitas emun
cta eſt omnis.At in corde albidior fit ſanguis;à robuſtiore enim ca
lore ampliùs attenuatur,& non ualdè disſimilaris non in diuerſas
agitur res:tum & aer ei admiſcetur. Et in mulierum papillis longè
albiſsimus,à perblando muliebri calore diu in uenis cõcoctus,nec
disſimilaris,ut dictum eſt,nec uiſcoſitatis expers: qui igitur, ſi quæ
ipſius partes ſeorſum à reliquis magis attenuatæ ſint, elabẽtes eas
retinere queat,coercereque.In uaſis itidem ſeminarijs,atque in te
ſtibus albeſcit,at nõ æquè, atque in papillis,quòd robuſtior maſcu
linus calor tenuitatem multam ingenerat,& ingenitæ egreſſum pa
tefacit.Tenaciùs itaque & magis uiſcoſum ſemen, & minùs tenue,
& album minùs.Caro itidem,tenuitas nimirùm è uenis elapſa; &
à calore quidem,at non uehemente,concreta,alba uniuerſa,quam
præſertim nullis ambiens calor,aut paucis tenuioribus partib.ſpo-
liauit.Frigidam itaque incolentes regionem, & ſub tecto,atque in
ocio uitam degentes,albo corpore omnes:at non,calidam inhabi
tãtes,neque ſub dio laborioſam degentes uitam; ſed omnium pel
lis nigreſcit tenuibus ſcilicet partibus à calore eductis quouis.Ni-
ger etiam,craſſuſque ſanguis omnis è uenis elapſus,quod tenuitas
ex eo elabitur omnis.Et niger ſanguis,craſſuſque; Galeni teſtimo-
nio,in calidis,ſicciſque corporibus,& in huiuſmodi anni tempori-
bus,& regionibus,conſtitutionibus, uitæ ſtudijs,ac uictus ratione,
ac denique cibis craſsis,ſicciſque;ubique nimirùm ob tenuiũ par-
tium abſceſſum, cum quibus & albedo elapſa eſt omnis,ijs itidem
in corporibus perpetuò nigriores fiunt pili,in quibus tenuitas,quæ
in pilos compingitur,tenuioribus ſui partibus magis ſpoliatur,ma
giſque fit craſſa: albiores contrà in quibus minùs illa craſſeſcit. In
uniuerſum

vniuerſum itaque qui calido, ſiccoque ſunt corpore, & qui ſub ca
lido degunt Cœlo, nigros habent, criſpoſque pilos, quòd magnus
eorum proprius cutis calor, & ab ambientis æſtu aſsiduè adauct9,
quam facit tenuitatem, minimè puram,minimeque vniformẽ fa-
cit: ſed fuliginibus multis immiſtam, & alias eius partes longè a-
lijs tenuiores,ijs itaque à robuſtiore calore eductis omnibus, quæ
reliqua facta eſt, craſſa remanet, fuliginoſaque: nam impuram
diſsimilaremque à vehementiore calore tenuitatem fieri,ſatis eſt,
ut opinor, in Commentarijs de Rerum Natura declaratum; con-
trà qui frigido, humidoque ſunt corpore, & qui frigidas incolũt
Terras, flauos habent, rectoſque pilos, quòd languens eorum ca-
lor, quam facit tenuitatem multò puriorem, multoque magis ſi-
milarem facit. Et vel benè ille tenue, beneque leue nactus ſubie-
ctum, at externum reformidans frigus, elabi pigreſcit. Nec verò
quòd ſub frigido degentibus Cœlo magnus ineſt in viſceribus ca-
lor, talis & externæ cuti ineſſe videatur, quin propterea ille ma-
gnus, quòd ab ambientis frigore reiectus ex externis in internas
receſsit partes. Et tenuitatis omninò copia flauos his fieri pilos,
nigros verò illis, inde apertiſsimè intelligere licet; quòd, vt dictũ
eſt, criſpi etiam illis, recti ijs fiunt. Fluens enim ſui natura tenui-
tas in rectum omninò fluit, & qui igni admouentur pili propter
eà criſpi fiunt, quòd tenuioribus ſui partibus ſpoliati, ſeſe veluti
retrahunt, colliguntque, ſeparari, diuidique à ſeipſis nolentes.
Qui verò medio ſunt corpore, & qui medium incolunt tractum
pilos medios habent; modicè ſcilicet nigros, & minùs etiam cri-
ſpos: quòd medius eorum calor, & modo medio à medio ambiẽ
tis calore adauctus, allectuſque mediam facit tenuitatem,medio-
que elabitur modo. Flaui itidem rectique infantum pili,quòd eo
rum corpus longè humidiſsimum, & calor minimè vehemens eſt.
Florentium ætate nigri, criſpioreſque, quòd & corpus craſsius,&
robuſtior calor. Puerorum verò, epheborumque inter vtroſque
medij, quòd & corporis diſpoſitio, & calor medius eſt. Senectus
verò cana omninò, quòd languens ſenilis calor quam facit tenui-
tatem benè puram, beneque vniformem facit, nec fuliginibus ita-
que, nec partibus omninò alijs ampliùs, aut valdè attenuatis in-
exiſtentibus vllis pura in pilos concreſcit, nulliſq; tenuioribus ſui
partibus ſpoliata. Propria igitur tenuitatis albedo, cum illa inge-
nita uſquequaque, & vſquequaque illam ſectata, & interempta cũ
illa: craſsitiei propria nigredo cum illa exorta, & perpetua illius
comes, & perpetuò cum illa recedens. Et calor albedinis parens,

 ueluti

veluti & tenuitatis, propria utramque actione faciens; nigredinẽ ex accidenti, veluti & crassitiem, tenuitatem scilicet, cum ea & albedinem educens. At nostro tamen more Peripateticorum de colorum generatione sententiam explicemus, examinemusque.

Aer, & aqua, & Terra alba, ignis uerò, & Sol flaui, & niger color reliquis elementis ab igne combustis; colores alij ex horum commistione fieri Aristoteli uidentur. Cap. 6.

Simplices, inquit, colores sunt, qui elemẽta, putà ignẽ, aerem, aquam consequũtur: aer enim, & aqua per se sunt natura alba; ignis autem, & Sol flaui; Terra uerò natura alba est, at propter tincturam multicolor apparet: quod in cinere manifestum fit; nam exusto colore, qui tincturam faciebat, albus euadit; non tamen omni ex parte, quòd fumo, qui niger est, tingitur. Niger autem color consequitur elementa, cum in se inuicem mutantur. Tum multis interiectis, nigrum, inquit, colorem fieri contingit; cùm aer, & aqua ab igne comburuntur; quare & omnia ambusta nigrescunt, uelut ligna, & carbones igne extincto. Simplices igitur colores tot, talesque sunt: reliqui uerò ex horum temperamento, & maioris, minorisque ratione gignuntur.

Nec flauus color simplex, nec Sol, atque ignis flaui, nec Terra alba uideri debuit Aristoteli. Cap. 7.

RECTE quidem colores, qui primis insunt corporib⁹ primi uidentur Aristoteli, & rectè ad colorum constitutionem Solis, eiusque lucis opera uti uidetur: at neque Sol, neque ignis flaui, nec flauus omninò color simplex uideri debuit; nam uel Aristoteli ipsi, & Sol, & ignis albi uidentur; ubi ille per purum, nitidumque aerem, hic uerò in benè exuperata conspicitur re. Et flauus manifestè albi, nigrique medius est. Ineptissimus certè Aristoteles uideri debet, qui Terræ inquirens colorem, non Terram ipsam, eamque eius partẽ, quæ nihil à Sole passa est unquàm, sed cinerẽ intuetur, qui è crassissima quidem ligni parte, & quæ Terræ similis, cognataque uideri poterat, confectus; at plurimo donatus calore, aqua igitur

per eum percolata, non colorem modò, sed uires ignis assumit, & pro dulci longè fit amarissima; à Terræ igitur natura quàm longissimè abesse videri debet. Proprius Terræ color in profundissimis Terræ partibus inspiciendus Aristoteli erat; & nigerrimus in ijs dubio procul inspectus esset: quin vel non talis inesse visus, talis omninò indendus ei erat; siquidem & ipse simplex, veluti & albus Aristoteli positus, simplici omninò & ipse corpori indendus erat: Terræ itaque necessariò, quæ nimirùm sola nec alba, nec flaua visa foret, & quæ iuxta lucem, tenebrasque, & perspicuitatem, opacitatemque, penitùs igni contraria visa, contrario omninò colore colorata videri debebat; tenebricoso itaque, atque obscuro: siquidem ignis color lumen Aristoteli uidetur; quòd lumen, inquit, sit color ignis, perspicuum est ex eo, quoniam nullum alium, quàm hunc inuenitur habere colorem. At vel nusquàm illũ inspicienti, vel nulla indaganti ratione ex imis omninò Terræ latebris eruendus Aristoteli erat, esse eum conspicienti, & ex eius, albique, & flaui commistione reliquos constituenti. E simplicib⁹ certè albis corporibus flaui ignis actione nusquàm educẽdus: quæ enim in similaria præsertim agunt, ubi non in propriam ea naturã, propriamque agunt speciem, in mediam certè agunt. Alba itaq; elementa ab igne flauo passa, vel flauum, vel colorem assumunt, qui albi, flauique medius videri possit; quàm longissimè igitur à nigro dimotum, dissidentemque: quæ igitur ab igne, Soleve passa, non ignis, Solisque, nec eorum, Terræque medium, sed nigrũ assumunt colorem, eius eum entis proprium declarant, cui proximiora ab igne, Soleque facta sunt; Terræ nimirùm: neque enim vel aer, vel aqua ab igne, Soleque nigrescere, sed quæ ex illis, & Terra Aristoteli composita videntur, apparent, & ibi tantùm omnia, vbi illis eductis sola reliqua facta est terra.

Nigrum colorem humidi copia fieri Aristoteli interdum uisum fuisse. Cap. 8.

Neptus itidem, atque inconstans videri potest Aristoteles, qui quę combusta sunt, è quibus scilicet humiditas emuncta est omnis, vel quæ albissima forent, nigra fieri intuitus, nigrum colorem humidi defectu fieri cum statuisset; propterea quòd quædam albiora fieri aspiceret, quæ sicciora facta esse videri poterant, priore sen-

tentia improbata, nigrum humidi exceſſus fieri decernit: perpe-
tuò videlicet & color, & effectus quiuis alius, eidem omninò agē
ti aſsignandus eſt omnis, contrarijs certè nullus vnquàm; & quod
ſemel rectè perſpectum eſt, ſtatutumque in dubium id verti nun-
quam; ſed perpetuò firmum, ſtabileque, & certum manere de-
bet. Manifeſtè igitur quædam ob humidi defectum nigreſcere in-
tuitis, vel ſi in quibuſdam is lateat, quæ nigreſcunt omnia ob hu-
midi defectum nigreſcere videri omninò debent: & diù is, mul-
tumque inquiſitus, dubio procul in omnibus tandem manifeſtus
fiat, & vel in ijs, quæ humidi exceſſu nigra fieri Ariſtoteli viſa ſunt,
Cap. 6. manifeſtus, ut opinor, fiat. Errant, inquit, qui exiſtimant nigra
omnia fieri, propterea quòd ipſorum alimentum à calido combu
ratur: nonnulla enim animalium ſtatim ab initio fiunt nigra, ſicut
canes, & capræ, & boues, atque omninò quorumcunque pili, &
cutes initio alimentum habent; procedente autem ætate minùs:
& puerorum omnium capita initio rufa, propter alimenti pauci-
tatem: atque id manifeſtum eſt; nam capilli imbecilles ſunt, & ra
ri eandem ob cauſam; præterea etiam primùm breues omnibus
pueris proueniunt, verùm progrediente ætate nigreſcunt; rurſum
ijs coloratis propter affluentis alimenti copiam. Simili modo &
circa pubem, ac barbam, cùm primùm cœperint pubeſcere, & la-
nuginem emittere; hæ quoque fiunt initio rufæ, propter humidi-
tatis paucitatem, quæ in ipſis deſiccetur: vbi verò pluſculum ali-
menti ad locum defertur, rurſus nigreſcunt. Pili autem in capite
plurimo tempore rufi perdurant, propter alimenti inopiam: quo-
niam quo tempore augetur, etiam hos ſimiliter nigreſcere contin
git; quemadmodum & pubis, & capitis pilos. Idcircò autem id
eſt; nam quæcunque prolixos habent pilos, ut plurimùm qua par-
te proximi ſunt corpori, nigriores ſunt; circa ſumma verò flauio-
res, vt ſunt ouium, equorum, & hominum: propterea quòd ijs
paucißimum alimentum ad hæc loca deferatur, & exareſcat celeri
ter. Fiunt & pennæ nigrarum auium, quæ prope corpus ſunt, ni-
griores omnibus, quæ verò in ſummis partibus ſunt, flauiores. Eo
dem modo & quæ circa collum ſunt, & omninò quæ modicum
capiunt alimentum: maximè autem hoc proſpicitur in animalib⁹
ſubiugalibus; omnium enim pili albi fiunt: locis enim nequeun-
tibus ſimiliter nutrimentum attrahere, propter calidi imbecillita-
tem humidum celeriter exareſcens, fit album. Et quæ ſunt circa tē
pora maximè omnium caneſcunt, & in ſumma circa infirma, & la-
borantia loca.

Colorem nigrum humidi copia fieri, album verò eius defectu perperàm Ariſtoteli uiſum fuiſſe.

Cap. 9.

ON quidem propterea albus color humidi inopia,
niger verò eius copia fieri Ariſt. videri debet, quòd
animalium nonnullorum naſcentium pili nigri ſunt,
procedente verò ętate albi fiunt: verè enim animan-
tium omnium corpora in ortu humidiora ſunt,
& verè aſsiduè ſicciora fiunt omnia; at animalium pili in vteris
maternis enati ab vterorum calore exſiccari, nigrique fieri potue-
re, veluti quæ ab igne, Soleque nigreſcunt; quæ propterea nigrio
ra fiunt, quòd ab eorum calore humiditate omni ſpoliantur. At in
de, vt videtur, nigrum humidi copia fieri colligenti Ariſtoteli, ꝙ
animantia in ortu humidiora ſunt, nequaquàm puerorum capilli
& iuniorum barbæ, pubeſque initio rufæ ob alimenti, humidique
copiam, poſteà verò ob eius inopiam nigriores fieri videri debue
re: neque enim hominum corpora in ortu ſicciora, & poſteà humi
diora; canum verò, ouiumque, & bouum initio humidiora, & po
ſteà ſicciora fiunt; ſed animalium omniū in ortu humidiora ſunt,
progreſſu verò ſicciora fiunt. Et vel Ariſtoteli ipſi puerorum capi-
ta ob nimiam humiditatem grauari, nec coaleſcere, nec caluariæ
omninò oſſa confirmari poſſe videntur: albi itaque, rufiq;, & mol
les puerorum capilli, quòd è capite enaſcuntur longè humidiſsi-
mo; & quæ aſsiduè ex eis elabitur tenuitas, ab aſsiduè in eos in-
fluente reficitur. Et tandiu albi, rufique, & molles durant, dum
& corpora humida permanent: minuti porrò, fragileſque; ſi qui-
dem corpulentiores, ut fiant capilli latis opus habent, & perma-
nentibus poris, qui in mollißima, humidißimaque cute, & ſta-
tim tenuitate elapſa in ſeipſam recidente fieri non poſſunt. Pueri
itaque, fœminæque, & qui humido omninò ſunt corpore, pilis,
vtplurimùm, carent; nec barba, aut pubes fit, niſi paulò ſiccio-
ribus factis partibus. Et propterea itidem breues, fragileſque,
quòd è tenuitate facti ſunt fluxili, & veluti aquea, & quæ facilè
areſcat, facileque diſrumpatur: iuniorum contrà craſsiores, nigrio
res, robuſtiores, longiores, ſpiſsioreſque, quòd in aridiore iā facto
corpore, frequentes, latiq; pori facti ſint; & quæ ex eo elabitur te
nuitas, non tenuiſsima ampliùs, ſed craſsior iā, viſcoſaq; ſit, & quæ

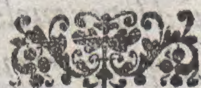
elabentes sui partes retinere queat,coercereque, & in capillos igitur,quales dicti sunt,concrescat,eandē ob causam & barba, pubesque initio quidem rufæ,at assiduè nigriores fiunt: è benè enim adhuc molli humidaque parte exoriuntur,at quæ assiduè siccior fiat, aridiorque veluti corporis partes aliæ omnes. At nec auium ceruices,nec subiugalium animalium partes,quæ à sella atteruntur, ob alimenti,humidique inopiam albiores fieri videri possunt: neque enim vel mollissimas,humidissimasq; esse illas, vel in has assiduo attritu calefactas,apertasque plurimùm influere humorē dubitare licet.Prolixi itidem pili, & nigrarum auiū,quæ corpori proximiores sunt pennæ,nigriores,in extremis verò partibus albiores fiunt: nō quòd alimentum modicum, modicusque humor ad extremas deferatur,quo abundent corpori proximiores ;sed quòd calor itidē his multò quàm extremis inest robustior, & qui quam intulit, & quam facit tenuitatem,secum illam educat omnem; nō scilicet alba ea fiant,in quæ multa influit tenuitas, si à robustiore ea educatur calore,sed ea modò, quibus tenuitas multa, & non is inest calor,qui euehere illam posiit.Et hac ratione vel Aristotelis testimonio,animalium varij coloris pili sub ventre albi fient:& vbi ex attritu sellæ vlcera iumentis eueniunt, si solidentur, albus oritur pilus, natiuo scilicet,proprioq; partis calore debilitato, & plurimùm affluentem humorem euaporare impotente: at si quid apponatur, quod calorem adiuuandi,& discutiendi, & humidum euaporandi vim habeat,pili fient reliquis vnicolores. Et circa tempora,& omninò circa laborantia,& infirma loca pili omniū primi canescunt; non quòd modicus humor; nam temporalis musculus omniū humidissimus;sed quòd humiditas vbique adest multa, & quam imminutus,& languens calor euaporare minimè queat.Et quæ Aristotelis testimonio sæuientibus frigoribus alba fiunt animalia, propterea omninò fiunt,quòd proprius eorum calor ab externo frigore introactus multam facit tenuitatem,& quam facit minimè educit;vt vel quæ nigrum colorem humidi copia fieri Aristoteli persuasere, ea humidi inopia fieri illum manifestent.

FINIS.

ILLVSTR

ILLVSTR[mo.] IOANNI HIERONYMO AQVEVIVIO HADRIANENSIVM DVCI.

BERNARDINVS TELESIVS CONSENTINVS S.P.D.

VLTOS *equidem iam annos summa te prosequor ueneratione, summoq; tui uidendi desiderio teneor; Neq; enim unus, aut alter te cùm cæteris animi bonis uirtutibusq;, tū uerò diuino sanè ingenio iudicioq; longè acerrimo præditum, disciplinisq; omnibus apprime ornatum mihi prædicauit; sed communis omnium consensus, & eorum praecipuè qui & te magis norunt, & qui, quæ in te sunt, bona reliquis exquisitius intueri possunt: inprimis Marius Galeota qui uir & quantus? hic quidem te non summis ætatis nostræ hominibus, sed antiquis illis haeroibus, ac diuinis uiris conferre nihil ueretur. Nec uerò Remp. uel manu, uel consilio adiuuandi occasionem nactus si sis umquàm, quin illorum gloriā exæques, aut etiā exuperes, dubitat quicquam. Admirabilem scilicet intuitus naturam tuam, & cùm*

& cùm reliquarum honestarum disciplinarum, tùm uerò philosophiae studijs diu, summaq; excultam diligentia: summa itaque erga te charitate, ac ueneratione summoq; tui desiderio me inflammauit. Quòd si per molestias, quibus multos iam annos assiduè opprimor, mihi licuisset, promptiùs mihi crede ad te, quàm ad fortunatissimos reges aduolassem: Et præsens animi mei propensionē erga te patefecissem, ac dedidissem omninò me tibi: Id quando ad huc facere non licuit studiorum meorum monumentum quippiā tibi offerre uisum est, quòd meæ erga te obseruātiae signum esset: Itaq; commentarium de Colorum generatione ad te mitto: libens spero munus qualecumq; est accipies, in quo nimirum hominem, qui te nunquam uidit, uirtutum tuarum pulchritudine, ac fulgore incensum intuebere. Nam si probatus tibi ille fuerit, & perobscurā adhuc, ut uidetur, colorum naturam, exortūq; patefecerit, id uero opibus à te omnibus carius æstimatum iri certò scio; ut qui Illustriss. maiorum tuorum more rerum cognitionem rebus omnibus, ac regnis etiam ipsis præhabendā semper duxeris. Vale.